

Granskning av kommunens arbete med psykisk ohälsa

Tyresö kommun

Innehåll

1.	Sammanfattning	1
2.	Inledning.....	2
2.1	Bakgrund	2
2.2	Syfte och frågeställningar	2
2.3	Ansvarig nämnd.....	3
2.4	Metod och genomförande	3
2.5	Avgränsning.....	3
2.6	Revisionskriterier.....	3
2.6.1	Lagar och förordningar.....	3
2.6.2	SKR:s rekommendationer kring arbetet med psykisk hälsa	4
2.6.3	Folkhälsomyndighetens rekommendationer	4
3.	Arbetsmarknads- och socialnämndens styrning och uppföljning	5
3.1	Nämndmål	5
3.1.1	Grundförutsättningar och kvalitetsmål	6
3.1.2	Enhetsplaner	7
3.2	Bedömning.....	7
4.	Organisation och insatser	9
4.1	Socialpsykiatri	9
4.2	Resursenheten	10
4.3	Arbetsmarknadsenheten	11
4.4	Samordnade insatser inom Social- och arbetsmarknadsförvaltningen	12
4.4.1	Personligt ombud.....	13
4.5	Insatser och samverkan inom övriga enheter	13
4.6	Samverkansavtal	13
4.7	Bedömning.....	14
5.	Stimulansmedel inom området psykisk ohälsa	15
5.1	Bedömning.....	15
6.	Tyresö jämfört med andra kommuner	16
6.1	Öppna jämförelser	16
6.2	Stockholmsenkäten.....	17
6.3	Kostnad	17
6.4	Bedömning.....	18
	Svar på revisionsfrågor	19
	Bilaga 1: Källförteckning	22

1. Sammanfattning

EY har på uppdrag av revisorerna i Tyresö kommun genomfört en granskning med syftet att bedöma om Arbetsmarknads- och socialnämnden säkerställt ett ändamålsenligt arbete med att förebygga psykisk ohälsa och stödja personer där behov föreligger. Utifrån den dokument- och intervjugranskning vi har genomfört är vår samlade bedömning att Arbetsmarknads- och socialnämnden bedriver ett ändamålsenligt arbete med att förebygga psykisk ohälsa. Arbetsmarknads- och socialnämnden bedöms bedriva en ändamålsenlig målstyrning gällande verksamheten för personer med psykisk ohälsa i Tyresö kommun. Ett antal utvecklingsområden har dock identifierats bland annat gällande verksamhetsuppföljning och hur mål och indikatorer kan fungera som ett led i verksamhetsutvecklingen.

Arbetsmarknads- och socialförvaltningen organiserar arbetet med psykisk ohälsa i kommunen. Vår bedömning är att den verksamhet som bedrivs inom förvaltningen på olika sätt verkar för ett ökat psykiskt välmående i kommunen. Detta sker bland annat genom de insatser som bedrivs inom enheterna, genom intern samverkan mellan enheterna samt genom samverkansprojekt med externa aktörer såsom arbetsförmedling och försäkringskassa. Utvecklingsområden som har identifierats handlar om stöd till äldre personer med psykisk ohälsa samt att den nystartade enheten för socialpsykiatri idag har en föråldrad målgruppsdefinition som riskerar att utesluta personer som har behov av enhetens insatser. Därför bedöms det positivt att en revidering av enheten för socialpsykiatriens riktlinjer pågår.

Mot bakgrund av vad som framkommit i granskningen lämnas följande rekommendationer:

- ▶ Nämnden rekommenderas att i nära samråd med förvaltningen följa upp det nya systemet för målstyrning och säkerställa att analys och kvalitetsuppföljning sker i enlighet med Socialstyrelsens föreskrifter om ledningssystem för systematiskt kvalitetsarbete.
- ▶ Nämnden rekommenderas att se över den del av målstyrningen som avser framtagandet av indikatorer. Centralt här är att indikatorerna bör utgöra del i verksamhetsutvecklingen och fungera som ett drivmedel för förbättring och utveckling under året. I dagsläget är majoriteten av indikatorerna uppfyllda redan vid delår 1.
- ▶ Nämnden rekommenderas att tydliggöra styrkedjan utifrån antagna kvalitetsmål.
- ▶ Nämnden rekommenderas att följa upp arbetet med införandet av de nya riktlinjerna inom socialpsykiatri samt följa upp arbetet med målgruppsanalys.
- ▶ Nämnden rekommenderas att göra en översyn av verksamheten kring äldres psykiska ohälsa samt utreda hur samverkan kan stärkas för att arbeta förebyggande.
- ▶ Nämnden rekommenderas att följa upp det arbete som pågår inom ramen för bostadslöshet samt vid behov vidta åtgärder för att säkerställa att personer som är i behov av stöd erbjuds detta.

2. Inledning

2.1 Bakgrund

Rapporterna om psykisk ohälsa är frekventa i den offentliga debatten. Diskussioner kring frågan om det är en reell ökning eller om ökningen beror eller delvis beror på ökad förmåga att identifiera personer med psykisk ohälsa eller en förändrad tolerans i befolkningen att vara stressad eller deprimerad. Oavsett orsak finns det många skäl för kommuner att arbeta med att förebygga psykisk ohälsa i befolkningen och att ge stöd till de som är i behov av sådant.

Varje kommun ansvarar för socialtjänsten inom sitt område och har det yttersta ansvaret för att enskilda får det stöd och den hjälp de behöver.

Sveriges kommuner och regioner (SKR) har slutit en ny ettårig överenskommelse 2020 med staten om arbetet med psykisk ohälsa. Det är en fortsättning på tidigare överenskommelser. "Parterna är överens om att det långsiktiga arbetet med att stödja utvecklingen av insatser för att främja psykisk hälsa, tidigt möta psykisk ohälsa och att ge effektiv vård och stöd till personer med allvarlig problematik behöver fortsätta". Cirka 1,7 miljarder kronor ska fördelas till kommuner och regioner. Överenskommelsen tar utgångspunkt i de handlingsplaner som kommunerna tagit fram för att kunna erhålla medel tidigare år.

I kommunplanen 2020-2022 beskrivs framför allt den negativa utvecklingen av antalet unga som lider av psykisk ohälsa med konsekvenser som ökad alkohol- och droganvändning samt ökad kriminalitet. Både kommunen och regionen har flera verksamheter som stöttar och hjälper barn och unga samt vuxna som mår dåligt. Bland dem har elevhälsan och individ- och familjeomsorgen en särskilt framträdande roll genom både främjande, förebyggande och vårdande insatser. Samtidigt har alla som möter barn och unga i sin verksamhet en möjlighet att bidra till tidiga insatser genom att känna igen tidiga tecken på psykisk ohälsa och agera därefter. För att ge bra vård och stöd krävs en väl fungerande samverkan inom kommunen och mellan kommunen och regionen där utgångspunkten bör vara att sätta barnets behov i centrum.

I riskanalysen för 2020 års revisionsverksamhet har revisorerna beslutat att genomföra en fördjupad granskning av kommunens arbete med psykisk ohälsa. I granskningen görs åtskillnad mellan psykisk ohälsa och psykisk sjukdom där diagnos finns.

2.2 Syfte och frågeställningar

Syftet med granskningen har varit att ge revisorerna ett underlag för att bedöma om arbetsmarknads- och socialnämnden säkerställt ett ändamålsenligt arbete med att förebygga psykisk ohälsa och stödja personer där behov föreligger.

I granskningen besvaras följande revisionsfrågor:

- ▶ Hur är arbetet med psykisk ohälsa organiserat och hur sker den interna samordningen?
- ▶ Vilka målsättningar finns vad gäller arbetet med psykisk ohälsa?
- ▶ Tar kommunen initiativ till samverkan med externa aktörer i det förebyggande och stödjande arbetet? Finns det fastställda samverkansavtal och överenskommelser mellan kommunen och regionen?
- ▶ Har nämnden säkerställt en avvägd bredd av olika typer av stöd- och behandlingsformer anpassade för personer med olika behov och förutsättningar?

- ▶ Finns samordnade förebyggande insatser för barn och unga samt för vuxna?
- ▶ Har kommunen en handlingsplan för detta arbete och hur utnyttjas nationella resurser som SKR och statsbidrag?
- ▶ Följer arbetsmarknads- och socialnämnden upp arbetet med psykisk ohälsa?
- ▶ Hur är den psykiska ohälsan i Tyresö jämfört med andra jämförbara kommuner, och finns det beräkningar av vad den psykiska ohälsan kostar samhället?

2.3 Ansvarig nämnd

Granskningen avser arbetsmarknads- och socialnämnden.

2.4 Metod och genomförande

Granskningen har grundats på intervjuer och dokumentstudier (se bilaga 1). Val av intervjupersoner har skett i samråd med förvaltningsledningen utifrån granskningens syfte och avgränsning.

Samtliga intervjuade har beretts tillfälle att sakgranska rapporten, vilket innebär att den fakta som rapporten hänvisar till är kvalitetssäkrade av de som granskats. All korrespondens kring faktakontrollen har arkiverats. Slutsatserna och revisionsbedömningarna ansvarar EY för.

2.5 Avgränsning

Granskningen avser inte insatser för psykiskt funktionshindrade. Vidare görs en distinktion mellan psykisk ohälsa och psykisk sjukdom, där det senare förutsätter en diagnos och insatser kan ges enligt Socialtjänstlagen. Granskningen avser inte insatser kring personer med psykisk sjukdom.

2.6 Revisionskriterier

Med revisionskriterier avses bedömningsgrunder som har används i granskningen för analyser, slutsatser och bedömningar. Revisionskriterierna har hämtats från lagar och förarbeten eller interna regelverk, policyer och fullmäktigebeslut.

2.6.1 Lagar och förordningar

I kommunallagens 6 kap. 6 §, framkommer att det är respektive nämnds ansvar att inom sitt verksamhetsområde säkerställa att verksamheten bedrivs i enlighet med de mål och riktlinjer som fullmäktige har bestämt. Nämnden har ansvar för att verksamheten bedrivs på ett tillfredställande sätt och att den interna kontrollen fungerar. Fullmäktiges fastställda mål presenteras i avsnitt 3.1.

I Förvaltningslagen 8 § framkommer att en myndighet inom sitt verksamhetsområde ska samverka med andra myndigheter.

I Socialtjänstlagen 1 kap. 2§ och 2 kap. 1§ framkommer kommunens ansvar. 2 kap. 7§ reglerar individens rättigheter och i 3 kap. 4§ SoL regleras samverkan. Här framgår bland annat att nämnden har ansvar för att:

- ▶ Barnets bästa särskilt beaktas vid åtgärder som rör barn
- ▶ Säkerställa att enskilda får stöd och hjälp samt ansvara för socialtjänsten inom sitt område
- ▶ Upprätta en individuell plan om den enskilde har ansetts ha behov av insatser från både socialtjänst och hälso- och sjukvården

- ▶ I den uppsökande verksamheten upplysa om socialtjänstens hjälpfunktion
- ▶ Samverka med andra samhällsorgan, organisationer och föreningar

Arbetsmarknads- och socialnämnden fullgör kommunens uppgifter inom socialtjänsten avseende individ- och familjeomsorg samt omsorg om personer med psykisk funktionsnedsättning. Enligt nämndens reglemente (DNR 2019/KS 01/73003) har nämnden till uppgift att:

- ▶ Främja arbetsmarknads- och sysselsättningsåtgärder som underlättar vägen till arbete och egen försörjning
- ▶ Bedriva förebyggande verksamhet mot psykiska hälsan, droger och att barn inte ska fara illa. Även säkerställa att funktioner tillgodoses innefattande bl.a. samarbetsamtal och familjerådgivning
- ▶ Ansvara för frågor som berör flyktingar och nyanlända. Det inkluderar även mottagandet av ensamkommande barn och ungdomar

2.6.2 SKR:s rekommendationer kring arbetet med psykisk hälsa

För att främja psykisk hälsa är regeringen och Sveriges kommuner och regioner (SKR) överens om att det långsiktiga arbetet med att utveckla insatser behöver fortsätta. Utvecklingen innebär en fortsatt ökad stimulans för att tidigt möta psykisk ohälsa och ge effektiv vård och stöd till personer med allvarlig problematik. Stimulansmedel fördelas till kommunerna för fortsatt utvecklingsarbete utifrån handlingsplaner samt en kunskapsbaserad och säker hälso- och sjukvård och socialtjänst. Socialtjänsten har det yttersta ansvaret men verksamheterna ska prioritera en helhetssyn och säkerställa samordnade insatser. Kommunens arbete med psykisk hälsa ska utgå från främsta tillgängliga kunskap och Socialstyrelsens, Folkhälsomyndighetens och andra berörda myndigheters framtagna kunskap. Stimulansmedlen ska genom lokala anpassningar kunna utnyttjas på mest effektiva sätt.

2.6.3 Folkhälsomyndighetens rekommendationer

Folkhälsomyndighetens lägesrapport Psykisk hälsa och suicidprevention 2019 och rapporten Ett nationellt handlingsprogram för suicidprevention 2019 tar fasta på förebyggande åtgärder som främjar psykisk hälsa.

I det förebyggande arbetet utgör ökad kunskap en viktig del. Detta är för att mer kunskap underlättar minskande stigma och bättre bemötande av personer med psykisk ohälsa. Det finns en koppling mellan människors livsvillkor och suicid. Personer i socialt mindre gynnsamma grupper tex. låginkomsttagare besitter en ökad risk för psykisk ohälsa. Kommunala insatser, exempelvis arbetsmarknads- och socialtjänståtgärder, ekonomiskt bistånd samt goda förutsättningar för unga att lyckas i skolan, främjar psykisk hälsa.

Uppemot 90% av alla suicid föregås av någon form av psykisk ohälsa. Tidiga insatser bör därför prioriteras. Åtgärderna kan utgöras av medicinska, psykologiska och psykosociala insatser.

Behandling av depression anses vara en av de viktigaste insatserna tillsammans med en sammanhållen vårdkedja och uppföljning. Även att stödja ideella organisationer kan antas förstärka och komplettera statens och kommunernas arbete.

3. Arbetsmarknads- och socialnämndens styrning och uppföljning

I enlighet med kommunens styrmodell har arbetsmarknads- och socialnämnden brutit ned de av kommunfullmäktige antagna strategiska målområden som finns fastställda i kommunplanen för år 2020-2022. Respektive mål bryts ner i flertalet indikatorer med tillhörande mål för utfall. Dessa utgör i sin tur en del av de enhetsplaner som ligger till grund för respektive enhets verksamhet. Indikatorerna följs upp månadsvis, tertialvis och vid årsbokslut/verksamhetsberättelse.

3.1 Nämndmål

Nedan följer en tabell som visar hur kommunfullmäktiges målområden har brutits ned i nämndmål och indikatorer samt delårsresultat.

Målområden	Nämndmål	Indikatorer	Delårsresultat
<i>Tyesö är en kommun som skapar goda livsvillkor som förebygger psykisk ohälsa</i>	Det drogpreventiva och brottsförebyggande arbetet utvecklas i samarbete med interna och externa aktörer	5 indikatorer framtagna - rutiner och överenskommelser för samverkan, bl.a. mellan interna aktörer och skola	Samtliga målandikatorer är uppfyllda vid delår 1
	Det förebyggande arbetet för att minska våld i nära relationer utvecklas	16 indikatorer framtagna - majoriteten fokuserar på att olika typer av rutiner ska finnas på plats	Delårsuppföljning visar att samtliga indikatorer med undantag för 3 är uppfyllda. ¹ Vid delår 2 är 1 av dessa indikatorer uppfyllda och övriga 2 under utveckling
<i>Tyesöbornas behov av tillförlitlig kommunal verksamhet och service i olika skeden av livet tillgodoses, snabbt och enkelt</i>	Insatser inom kommuner prioriteras före externa placeringar inom barn-och ungdomsvård	Indikationer för antal dygn, helårsplaceringar på HVB-hem för barn och unga	Vid delår 1 och 2 har målet för externa placeringar inte uppfyllts
	Utvecklat stöd till föräldrar och närstående från socialtjänst	Etablera samverkan och framtagna planer vid anhörigstöd	Samtliga målandikatorer för anhörigstöd uppfyllda vid delår 1
<i>Tyesöbor är medskapare och delaktiga i kommunens utveckling</i>	Stödet till personer som står långt ifrån arbete ska utvecklas	Flertal indikatorer bl.a. andel procentuell andel deltagare som deltagit i kommunens stödinsatser, efter avslut börjat studera eller arbete	I delårsuppföljningen för kvartal 1 framkommer att samtliga målandikatorer är uppfyllda
<i>Tyesö har en tillförlitlig och hållbar infrastruktur för hög livskvalitet</i>	Välfärdsteknik och digitalisering används i verksamhetsutvecklingen	Antal genomförda projekt inom digitalisering och välfärdsteknik	Indikatorer har inte följts upp i delårsrapport 1 och 2 år 2020

¹ De tre indikatorer som inte är uppfyllda handlar om systematisk uppföljning av resultat för att utveckla verksamheten inom våld i nära relationer, systematisk uppföljning av biståndsbeslutande insatser till enskilda inom våld i nära relationer samt att det saknas en samlad plan för personalens kompetensutveckling inom våld i nära relationer.

De intervjuade menar att kommunfullmäktiges strategiska mål *Tyresö är en kommun som skapar goda livsvillkor som förebygger ohälsa*, är det mål som främst uttalar en ambition kring psykisk ohälsa.

Det framkommer en enhetlig bild vid intervjuer att de nämndmål som finns framtagna fyller en viktig styrfunktion i arbetet som sker inom kommunen kring psykisk ohälsa. Nämndmålen uttrycker inte explicit inriktningar för arbetet med psykisk ohälsa, men de intervjuade menar att målen är grundförutsättningar för att såväl förebygga som att upptäcka psykisk ohälsa. Exempelvis behöver anhörigstödet öka för att minska den psykiska belastningen hos den som stödjer en närstående. Arbetslöshet är en tydlig riskfaktor för psykisk ohälsa varför stödet till personer som står långt från arbete behöver utvecklas ytterligare. Detsamma gäller i det drogpreventiva och brottsförebyggande arbetet liksom de förebyggande insatser som sker. Målet kring digitalisering är också viktigt ur perspektivet psykisk ohälsa menar flera av de intervjuade. Enligt nämndplanen ska digitala stöd och tjänster utvecklas för den *enskilde brukaren*, detta i syfte att bidra till ökad trygghet, aktivitet, delaktighet och självständighet hos brukaren. Flera av de intervjuade uppger att digitalt utanförskap är en riskfaktor för psykisk ohälsa.

För år 2020 har målstyrning och uppföljningen genomgått en förändring. Av intervjuerna framkommer att den nya måluppföljningsstrukturen inte tillåter analys och verksamhetsberättelse på samma sätt som tidigare. Vid jämförelse mellan delårsrapport 1 för år 2019 och delårsrapport 1 för år 2020 är det tydligt att redovisningen för år 2020 enbart innehåller uppföljning av indikatorer och inte någon beskrivande analys.

De intervjuade menar att systemstödet idag inte möjliggör att säkerställa uppföljning i enlighet med kommunens riktlinjer utifrån Socialstyrelsens föreskrifter om ledningssystem för systematiskt kvalitetsarbete (SOSFS 2011:9). De intervjuade menar att en särredovisning av kvalitetsarbetet i en årsvis kvalitetsberättelse därför kan bli nödvändig.

3.1.1 Grundförutsättningar och kvalitetsmål

För att Tyresö kommun ska kunna genomföra det kommunala uppdraget har arbetsmarknads- och socialnämnden beslutat om viktiga grundförutsättningar som behöver vara på plats. Dessa har kategoriserats i tre områden; ekonomi, hållbar kvalitetsutveckling och attraktiv arbetsgivare. Inom ramen för denna granskning är grundförutsättningarna för hållbar kvalitetsutveckling mest intressant.

De krav som verksamhetsområdena ska uppnå gällande grundförutsättningen hållbar kvalitetsutveckling är: "Mål och intentioner i lagstiftning eller motsvarande nationella styrdokument är uppfyllda i syfte att skapa värde och förbättrad situation för medborgare och intressenter med hänsyn till deras behov och förväntningar".

Utifrån kravet har ett antal kvalitetsmål antagits:

1. Socialtjänstens verksamhetsområdets arbete är kunskapsbaserat och utförs av kvalificerad personal
2. Socialtjänstens verksamhetsområden har en rättssäker myndighetsutövning och verksamheterna är trygga och säkra
3. Socialtjänstens verksamhetsområdets tjänster är tillgängliga, jämlika och ges inom rimlig tid
4. Samverkan är vägledande i socialtjänstens verksamhetsområdets arbete, speciellt vad gäller människor med sammansatta behov
5. Personer som har stöd av socialtjänstens verksamhetsområdets ges möjlighet till

- inflytande, delaktighet och självbestämmande
6. Utlovade kvalitets- och servicenivåer är uppfyllda
 7. Hållbar kvalitetsutveckling säkerställs och drivs av engagerade och kompetenta chefer och medarbetare
 8. Verksamheterna förbättras och utvecklas genom effektiva och innovativa processer och arbetssätt
 9. Varje verksamhet redovisar hållbara resultat som ligger i framkant i jämförelse med andra aktörer inom samma område

Det framgår inte av varken nämndplan för år 2020 eller av verksamhetsberättelsen för år 2019 hur respektive kvalitetsmål sammanhör med indikatorer och uppföljning. Av månadsrapporterna under år 2020 framgår ingen uppföljning av kvalitetsmålen.

3.1.2 Enhetsplaner

För respektive enhet inom arbetsmarknads- och socialförvaltning finns enhetsplaner framtagna på tjänstemannanivå. Enhetsplanerna anger vilka mål och indikatorer som enheten ska arbeta mot. I månadsuppföljningar rapporteras måluppfyllelsen och utgör underlag för den förvaltningsgemensamma rapporteringen som nämnden delges.

Vid genomgång av enheternas månadsrapporter för år 2020 framgår att måluppföljning rapporteras på enhetsnivå. Vissa enheter rapporterar urval av indikatorer som brutits ned från nämndmål, andra enheter rapporterar uppföljning utifrån de kvalitetsmål som finns framtagna i nämndplanen.

3.2 Bedömning

Utifrån den dokument och intervjugranskning vi har genomfört är vår bedömning att Arbetsmarknads- och socialnämnden bedriver ändamålsenlig målstyrning gällande verksamheten för personer med psykisk ohälsa i Tyresö kommun. Nämnden har inga uttalade mål kring just psykisk ohälsa, men vår bedömning är att samtliga de mål och strategier som finns framtagna för verksamheten är centrala grundförutsättningar för att motverka psykisk ohälsa i enlighet med rekommendationer från SKR och Folkhälsomyndigheten.

Som framgår i vår dokumentgranskning är en överhängande majoritet av målkriterierna uppfyllda redan vid delår 1. Vi vill understryka innebörden av att anta mål och indikatorer som driver förbättring och utveckling av verksamheten under året och som på så sätt kan utgöra ett viktig led i arbetet med ständiga förbättringar. Nämnden rekommenderas att se över denna del i målstyrningen.

En ny måluppföljningsstruktur har införts sedan år 2020. Vår bedömning är att det är positivt att nämnden arbetar aktivt med målstyrning. Däremot vill vi understryka innebörden av att möjliggöra för analys och verksamhetsbeskrivning. Nämnden rekommenderas att i nära samråd med förvaltningen följa upp det nya systemet för målstyrning och säkerställa att analys och kvalitetsuppföljning sker i enlighet med socialstyrelsens föreskrifter om ledningssystem för systematiskt kvalitetsarbete.

Det bedöms positivt att nämnden antagit ett antal kvalitetsmål för verksamheten, däremot är vår rekommendation att styrkedjan utifrån dessa mål tydliggörs. I dagsläget bedöms det ottydligt på vilket sätt målen bryts ned och följs upp. Exempelvis saknas uppföljning av målen i 2020 års månadsrapporter och av verksamhetsberättelsen för år 2019 bedöms målkedjan ottydlig. Vår bedömning är även att det är ottydligt vilka mål respektive enhet ska

följa upp i sina månadsrapporter då vissa följer upp ett urval av kvalitetsmålen och andra följer upp indikatorerna för nämndmålen.

4. Organisation och insatser

Arbetsmarknads- och socialnämnden fullgör kommunens uppgifter inom socialtjänsten avseende individ- och familjeomsorg samt omsorg om personer med psykisk funktionsnedsättning. I syfte att verkställa nämndens uppdrag organiseras arbetet inom arbetsmarknads- och socialförvaltningen. Förvaltningen är uppdelad i följande enheter:

- ▶ Enheten för socialpsykiatri
- ▶ Vuxenenheten
- ▶ Resursenheten
- ▶ Familjevårdsenheten med familjerätt
- ▶ Arbetsmarknadsenheten
- ▶ Integrationsenheten (sammanslagning med arbetsmarknadsenheten planeras enligt uppgift vid intervju)
- ▶ Relationsvård och mottagning för barn och unga vuxna
- ▶ Hästskon stöd- och boendeenhet
- ▶ Försörjningsstödsenheten

Av intervjuer framkommer en enhetlig bild över förvaltningens arbete med att upptäcka och rikta insatser mot personer med psykisk ohälsa. De intervjuade menar att det inom samtliga enheter ingår i uppdraget och i de anställdas professioner att arbeta såväl förebyggande som uppsökande samt att agera vid psykisk ohälsa eller misstanke om psykisk ohälsa. Detta uppges vara ett fundament och ett centralt syfte i det arbete som bedrivs inom förvaltningen.

De individer som kommer i kontakt med förvaltningen befinner sig ofta i situationer där ökad risk för psykisk ohälsa föreligger. De intervjuade menar därför att samverkan mellan enheterna är en viktig framgångsfaktor för att kunna lyfta misstanke om psykisk ohälsa och rikta rätt insatser. I detta syfte finns ett forum etablerat inom förvaltningsledningen där enhetschefer har möjlighet att under en timma i veckan genomföra ärendedragningar. Vid dessa tillfällen kallas representanter från de enheter som är berörda av den aktuella individen. Syftet är att tidigt kunna rikta rätt insatser till de individer som har behov av samordnade insatser, vilket ofta är fallet vid psykisk ohälsa.

4.1 Socialpsykiatri

Enheten för socialpsykiatri startades i januari 2020, från att tidigare ha ingått i vuxenenheten. De intervjuade menar att omorganisationen där socialpsykiatri blev en egen enhet samt arbetet med att ta fram nya riktlinjer för enhetens verksamhet är ett viktigt led i att åtgärda de problem som omgärdat verksamheten tidigare. Dessa problem har bland annat handlat om gränsdragning mellan insatser via SoL och LSS och vilka enheter enskilda/brukare ska tillhöra.

Av socialpsykiatrins månadsrapport för april 2020 framgår att tydliga riktlinjer samt definition av uppdrag och mål för enheten krävs för att nå en ökad samsyn om socialpsykiatri i kommunal verksamhet. Utifrån intervjuer och dokumentgranskning är vår tolkning att ett aktuellt, definierat och antaget uppdrag med tillhörande mål för enheten ännu inte finns framtagen, men det pågår ett arbete att ta fram reviderade och aktuella riktlinjer som kommer vara vägledande i enhetens arbete.

Av intervjuerna framkommer dock en tydlig definition av enhetens målgrupp som finns fastställd i nu gällande riktlinjer för socialpsykiatri (från år 2012). För att tillhöra socialpsykiatriens målgrupp ska tydligt definierbara sjukdomar föreligga såsom psykossjukdom och/eller neurologiska sjukdomar. Den typ av verksamhet ingår inte i denna granskning, men vid intervjuer har ett antal utvecklingsområden identifierats varför detta lyfts upp nedan trots granskningens avgränsning.

Vid intervjuer framkommer att socialpsykiatri har ett stort arbete framför sig med att göra en målgruppsanalys i samband med revidering av riktlinjerna. Syftet är att kunna möta nya typer av psykisk ohälsa som blir allt vanligare men som inte ryms i den målgrupp som socialpsykiatri traditionellt fokuserat på. Enligt dagens gällande riktlinjer finns en risk för att personer hamnar i organisatoriska mellanrum.

Socialpsykiatri står också inför stora ekonomiska utmaningar. Antalet beviljade insatser ökar i både frekvens och omfattning. Den ökande hemlösheten medför större behov av externa placeringar för att möjliggöra andra stödinsatser. Inom kommunen har ett bristområde identifierats gällande ansvaret för de personer som lever i utsatthet men som inte har behov av de boendeinsatser som erbjuds inom arbetsmarknads- och socialnämnden. Inom ramen för granskningen har vi delgivits en skrivelse från kommunens enhet för myndighetsutövning inom äldreomsorg och funktionsnedsättning som visar att en översyn pågår inom detta område.

Vid intervjuerna lyfts även utmaningarna kring äldres psykiska ohälsa. Psykisk ohälsa är idag vanligare hos personer över 65 år än hos personer mellan 18 och 64 år. Vid intervjuer framkommer att det inom socialpsykiatri saknas struktur för hur insatser skulle kunna riktas till äldre. Det förutsätter samverkan med äldreomsorgen i kommunen vilket flera av de intervjuade uppger som ett utvecklingsområde. Här skulle en gemensam syn på insatser för äldres psykiska ohälsa behöva definieras och ett gemensamt krafttag för att säkerställa erforderliga insatser i samverkan tas. Detta inte minst för att kunna arbeta förebyggande och uppsökande inom denna grupp, vilket flera av de intervjuade menar saknas idag. Granskningen visar dock att ett dagkollo för äldre och barn har startats där människor från olika åldersgrupper träffas för att umgås. Syftet är bland annat att arbeta förebyggande gällande äldres psykiska ohälsa.

4.2 Resursenheten

Resursenhetens verksamhetsplan beskriver enhetens övergripande syfte: att erbjuda förebyggande och behandlande insatser till barn, ungdom och deras föräldrar. Arbetet ska utformas utifrån aktuell forskning, lagstiftning, politiska riktlinjer och barnkonventionen. Genom tidiga förebyggande insatser som exempelvis råd och stöd i föräldraskapet arbetar enheten för minskad psykisk ohälsa. Resursenheten har tre typer av verksamhet: förebyggande arbete, tidiga insatser och biståndsbedömda insatser.

Förebyggande arbete:

- ▶ *Öppen förskola*: Erbjuder en mötesplats för föräldrar och barn i åldrarna 0-5år
- ▶ *Föräldrautbildning "ABC"*, ge stöd och behandling till familjer, bland annat genom öppen förskola för barn mellan 0-5 år med föräldrar
- ▶ *Fältassistenter* med uppdrag att arbeta tidigt förebyggande mot målgruppen 10-18 år, uppdraget är nytt och ännu inte dokumenterat

Tidiga insatser:

- ▶ *Mobila Teamet*; Erbjuder stöd till elever, deras familjer och skolnätverket omkring dem. Verkar även konsultativt gentemot elevvårdsteamerna. Uppdragen aktualiseras alltid av skolan
- ▶ *Stöd till unga brottsutsatta*; Stödinsatser till unga brottsutsatta och unga vittnen samt deras anhöriga. De intervjuade lyfter innebörden av att arbeta med denna målgrupp då utsatta individer löper en ökad risk för stress, sömnsvårigheter, isolering och ångest
- ▶ *Medling*; Genomför medling mellan ungdom som misstänks för brott och den brottsutsatta. En förutsättning är att brottet är polisanmält
- ▶ *Råd och stödsamtal*; Samtal av stödjande karaktär till familjer som önskar vägledning i sitt föräldraskap
- ▶ *Anhörigstöd*; Stödsamtal för barn och ungdomar som lever i familjer med missbruksproblematik eller där psykisk ohälsa finns
- ▶ *Mini Maria*; vänder sig ungdomar upp till 20 år som har funderingar eller problem kopplade till alkohol eller droger. MiniMaria kan ge råd, stöd och behandling för ungdomar, föräldrar och familjer

Biståndsbedömda insatser:

- ▶ *Familjeteamet*; möjlighet för familjer att utveckla och förändra sin livssituation. Insatsen kan se olika ut eftersom den utgår ifrån barnets eller ungdomens behov, vilket bland annat kan innebära barn- och ungdomssamtal samt familjesamtal.
- ▶ *Ungdomstjänst*; Verkställighet av ungdomstjänst i form av oavlönat arbete i kombination med ett påverkansprogram
- ▶ *IFA* -intensivt familjearbete med behandling som ger en möjlighet för familjer att utveckla och förändra sin livssituation. Insatsen utgår ifrån barnets eller ungdomens behov, vilket bland annat innebär barn- och ungdomssamtal, familjesamtal, pedagogisk vägledning och nätverksarbete
- ▶ *Träningsboende*; Boende för ungdomar mellan 18-20 år samt familjer med små barn med behov av ett boende med stöd av IFA
- ▶ *Krissamtal*; Ett stöd till familjer som befinner sig i en akut kris som påverkar föräldraförmågan

Som nämnts tidigare i denna rapport menar de intervjuade att samtliga insatser är viktiga i arbetet för att minska psykisk ohälsa. De intervjuade menar att verksamheten i stort är välfungerande. Personer med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar anges som en möjlig riskgrupp att hamna mellan stolarna.

4.3 Arbetsmarknadsenheten

Enhetens syfte är att hjälpa och stötta de Tyresöbor som är eller riskerar att bli arbetslösa samt arbeta för ett mer integrerat samhälle genom att underlätta för flyktingar, nyanlända och personer med funktionsnedsättningar att etablera sig på arbetsmarknaden. Enheten har som mål att stödja den enskilde till självförsörjning och skapa förutsättningar till att uppnå egen försörjning hos kommuninvånare. Utanförskap på arbetsmarknaden innebär en hög risk för psykisk ohälsa. Insatser som drivs i enlighet med enhetens uppdrag är därför centrala för ett ökat psykisk välmående.

Arbetsmarknadsenheten ger stöd till arbetslösa kommuninvånare 16-67 år som behöver utökat och samordnat stöd. Enheten vägleder och rustar deltagare till att ta steget mot arbete eller studier. Enheten utgör en central del i samtliga kommunala arbetsmarknadsinsatser med uppdrag att ta initiativ till nya arbetsmarknadsprojekt och att samordna dem.

På enheten finns samverkansverksamheten som drivs gemensamt med Arbetsförmedling, Försäkringskassan och Region Stockholm för att kunna ge rätt insats utifrån deltagarnas olika behov. Arbetsmarknadsenheten driver fyra verksamheter där deltagare kan arbetsträna och ha skyddade anställningar. Av intervjuerna framkommer även att samverkan inom förvaltningen är centralt i enhetens arbete. Arbetsmarknadsenheten har bland annat utbredd samverkan med försörjningsstödsenheten vars mål är att öka individens möjlighet till självförsörjning.

Vid intervjuer nämns bland annat det arbete som sker inom ramen för det kommunala aktivitetsansvaret som ett viktigt led i att tidigt arbeta för att förebygga psykisk ohälsa. Det kommunala aktivitetsansvaret innebär att kommunen ansvarar för att hålla sig informerad om och erbjuda insatser till de som är mellan 16-20 år och som har fullgjort sin skolplikt men inte slutfört en utbildning på ett nationellt gymnasieprogram eller motsvarande. Målsättningen här är att motverka "hemmasittandet" genom stöd och vägledning och förutsätter samverkan vilket främst sker inom ramen för samordningsförbundet Östra Södertörn.

4.4 Samordnade insatser inom Social- och arbetsmarknadsförvaltningen

Tillsammans med arbetsförmedlingen och samordningsförbundet Östra Södertörn drivs ett antal insatser med gemensam personal, finansiering, styrning och ledning. Från Tyresö kommun deltar enhetschefer från de olika enheterna inom arbetsmarknads- och socialförvaltningen. I korthet innebär insatserna följande:

- ▶ **MIA-projektet** erbjuder ett individanpassat stöd mot arbetsmarknaden, arbetsträning och mobiliseringskurser. Metoderna är bl.a.; Supported employment (arbetslivsriktad rehabilitering), Case Management (insats som samordnar vården för personer med allvarliga psykiska funktionshinder för att de ska kunna leva ett så självständigt liv som möjligt) samt Bostonmodellen (Case management och fokuserar på den enskildes rätt till självbestämmande och integritet).
- ▶ **Resursrådet** riktar sig till kommuninvånare i ålder 16 - 67 år som inte är i arbete eller studier. Syftet är att genomlysa och ge konsultativt stöd i ärenden. Forumet fungerar som en sluss till Mia-projektet
- ▶ **Vuxteam** syftar till att genom samverkan minska arbetslösheten och tid i utanförskap bland kommuninvånarna i åldrarna 25-67 år som varken arbetar eller studerar och som behöver ett samordnat stöd för att komma vidare.
- ▶ **SamMa-projektet** är ett ESF-projekt som skapar förutsättningar för en målgrupp som idag kan hamna mellan stolarna. Genom projektet får deltagarna mer utökat stöd och hjälp för att komma vidare mot arbete. Det handlar om elever på särgymnasium eller elever som har aktivitetsersättning på grund av förlängd skolgång, personer på daglig verksamhet samt personer som får indrag eller avslag på aktivitetsersättning eller sjukpenning.
- ▶ **Ung i Tyresö** syftar till att minska ungas arbetslöshet och tid i utanförskap. Målgruppen är unga vuxna i åldern 16-24 år som varken arbetar eller studerar och som behöver ett samordnat stöd från en eller flera myndigheter för att komma vidare mot arbete eller studier. Det kan exempelvis vara unga vuxna som saknar gymnasiebetyg, som uppbär försörjningsstöd och/eller unga vuxna med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar.

4.4.1 Personligt ombud

I Tyresö kommun finns Personligt ombud som ett stöd när psykisk ohälsa medför hinder för den enskilde i vardagen. Den enskilde kan då få stöd i kontakter med myndigheter, sysselsättning och generella samhällsfunktioner. Ombudet riktar sig till personer över 18 år med behov som är sammansatta, omfattande och långvariga. Ombudet arbetar på den enskildes uppdrag. En central del handlar om att upptäcka systemfel i de myndighetsprocesser individerna genomgår.

I Tyresö kommun finns en heltidstjänst tillsatt i detta syfte. Tjänsten finansieras genom statsbidrag och insatserna redovisas årligen till nämnden. Enligt strukturen för personligt ombud finns en ledningsgrupp bestående av ombud från Tyresö, Haninge och Nynäshamns kommun, Försäkringskassan, Arbetsförmedlingen, primärvården samt psykiatrin.

4.5 Insatser och samverkan inom övriga enheter

Som framgått tidigare i denna granskning menar de intervjuade att samtliga enheters uppdrag är centrala i arbetet för en minskad psykisk ohälsa för kommuninvånarna. Vi har inom ramen för denna granskning fokuserat på arbetet inom socialpsykiatrin, arbetsmarknadsenheten samt resursenheten.

Av intervjuerna framkommer att såväl försörjningsstödsenheten, integrationsenheten samt enheten för relationsvåld arbetar förebyggande och i samverkan med övriga enheter inom förvaltningen. Förvaltningsgemensamma kompetensutvecklingsinsatser och nätverk är centralt i arbetet menar de intervjuade.

4.6 Samverkansavtal

Strukturer för samverkan mellan verksamheter återfinns i nämndens reglemente och andra beskrivande styrdokument. Nämnden ska även samverka med andra nämnder, aktörer och myndigheter inom och utom kommunen. Detta för att främja en effektiv och rationell verksamhet inom kommunen.

Samverkan sker enligt överenskommelse med Region Stockholm genom Hälso- och sjukvårdsförvaltningen och kommuner i Stockholms län. Överenskommelsen fastställer gemensamma utgångspunkter för samverkan när det gäller personer med psykisk sjukdom/funktionsnedsättning. Genom samverkan ska personer med psykisk sjukdom/funktionsnedsättning ge ökad möjlighet till återhämtning och delaktighet på lika villkor. Överenskommelsen innehåller en beskrivning av struktur, beslutsordning, former för uppföljning, rutiner och önskvärda förutsättningar för samverkan. Målet är att ingen ska hamna mellan huvudmännens olika ansvarsområden och riskera att bli utan den hjälp som den enskilde behöver. Genom överenskommelsen ska ett gemensamt ansvar med att bistå med rutiner och arbetssätt säkerställas.

Tyresö kommun ingår i en överenskommelse med kommunförbundet StorSthlm kring *BUS-Barn i behov av särskilt stöd* och har fastställt en handlingsplan för 2019. Inom ramen för granskningen har vi inte kunnat se att det finns en handlingsplan för år 2020. Överenskommelsen innehåller riktlinjer för hur gemensamma utgångspunkter och samverkansrutiner för barn och ungdomar under 18 år ska utformas. Målgruppen utgörs av bland annat barn/unga med hög skolfrånvaro, funktionsnedsättning, kroniska sjukdomar eller psykisk ohälsa. BUS-grupp träffas två gånger per termin för informationsutbyte och identifiera utvecklingsområden.

4.7 Bedömning

Arbetsmarknads- och socialförvaltningen organiserar arbetet med psykisk ohälsa i kommunen. Vår bedömning är att den verksamhet som bedrivs inom förvaltningen på olika sätt verkar för ett ökat psykiskt välmående i kommunen.

Enheten för socialpsykiatri är en nystartad enhet. Granskningen visar att de riktlinjer som ska styra verksamheten till viss del är föråldrade och därför pågår en revidering. Detta bedöms positivt. Nämnden rekommenderas att följa upp arbetet med införandet av de nya riktlinjerna. Nämnden rekommenderas även att följa upp den målgruppsanalys som görs i samband med revidering av riktlinjerna. Detta bedöms särskilt viktigt då det idag föreligger en risk för att personer hamnar i organisatoriska mellanrum.

Utöver den målgruppsproblematik som identifierats inom socialpsykiatri är vår bedömning att nämnden har säkerställt en väl avvägd beredd av olika typer av stöd- och behandlingsinsatser som anpassas för personer med olika behov och förutsättningar. Inom resursenheten finns en rad förebyggande och tidiga insatser för barn, unga och familjer. Dessutom har ett brett utbud säkerställts gällande biståndsbedömda insatser inom resursenheten.

Samverkan sker dels internt inom förvaltningen och mellan enheter, dels genom samordningsförbundet Östra Södertörn. Enheterna samverkar med externa aktörer såsom Försäkringskassan, psykiatrin och Arbetsförmedlingen. Det bedöms positivt att det inom kommunen sker en rad olika samverkansprojekt och insatser för olika typer av målgrupper som fyller en viktig funktion i arbetet för minskad psykisk ohälsa. Vidare bedöms det positivt att kommunen har säkerställt att samverkansavtal finns på plats och vår bedömning är att verksamheten bedrivs i enlighet med dessa.

Granskningen visar att de insatser som bedrivs inom nämndens verksamhetsområde främst riktas mot kommuninvånare upp till 67 år. Därefter övergår ansvaret för individerna till kommunens äldreomsorg. Vi bedömer att det idag är otydligt hur samverkan med äldrenämnden sker i syfte att säkerställa samordnade kommunala insatser för äldres psykiska hälsa. Utifrån vad som framkommit i granskningen rekommenderas nämnden att göra en översyn av verksamheten kring äldres psykiska ohälsa samt utreda hur samverkan kan stärkas för att arbeta förebyggande och rikta rätt insatser i syfte att motverka den psykiska ohälsan hos personer över 67 år i kommunen.

Personer som är eller riskerar att bli bostadslösa befinner sig i riskgruppen för psykisk ohälsa. Inom kommunen har ett bristområde identifierats gällande ansvaret för de personer som lever i utsatthet men som inte uppfyller de kriterier som krävs för att beviljas de boendeinsatser som erbjuds inom arbetsmarknads- och socialnämnden. Nämnden rekommenderas att följa upp det arbete som pågår inom ramen för denna fråga samt vid behov vidta åtgärder för att säkerställa att personer som är i behov av stöd erbjuds detta.

5. Stimulansmedel inom området psykisk ohälsa

Den 31 januari antog Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) överenskommelsen *Insatser inom området psykisk hälsa 2020* som ligger till grund för nya Stimulansmedel. Medlen fördelas dels till länen som länsgemensamma stimulansmedel, dels direkt till kommunerna. Förslag på hur de länsgemensamma medlen fördelas arbetas fram av StorShlm och region Stockholm.

En del av den länsgemensamma satsningen som Tyresö tagit del av består av kostnadsfritt stöd till kommuner i planering och implementering av evidensbaserade metoder via NASP (Nationellt centrum för suicidforskning och prevention) under 2020. Satsningen innehåller olika delar för suicidprevention, såsom konsultativt stöd i framtagande av handlingsplan för suicidprevention, utbildningar samt preventiva insatser i skolan.

En annan del av de länsgemensamma stimulansmedlen ska gå till stärkt brukarmedverkan. Syftet med medlen är att stärka brukarmedverkan och ta tillvara den erfarenhet, kunskap och det engagemang som finns hos brukare av välfärdstjänster i kommuner. Tyresö har tagit del av denna satsning och medlen planeras användas för att starta en träffpunkt i samarbete mellan socialpsykiatri och äldreomsorgen.

Tyresö kommun har även sökt länsgemensamma stimulansmedel för området "mer sammanhållen vård för personer som behöver insatser från både kommuner och regioner". Personer med samsjuklighet i beroende och annan samtidig psykiatrisk diagnos är en särskilt prioriterad grupp. Det finns även andra målgrupper som har behov av insatser från flera verksamheter. Det kan till exempel röra sig om barn och unga med neuropsykiatriska diagnoser. Stimulansmedlen är en fortsatt satsning på att skapa förutsättningar för en mer sammanhållen vård och omsorg och till exempel främja användningen av samordnad individuell plan (SIP) och utvecklingen av överenskommerserna om samverkan kring personer med missbruk och beroende.

Enligt överenskommelsen fördelas delar av medlen direkt till kommunerna för utvecklingsarbete samt kunskapsbaserad och säker hälso- och sjukvård och socialtjänst. Tyresö har rekviderat denna del av stimulansmedlen. För år 2020 fördelas medlen bland annat till att finansiera projekt för skolfrånvaro, ABC-utbildning (alla barn i centrum), ungdomsbehandling på MiniMaria samt coachning och vägledning till gymnasieelever.

Enligt intervjuer finns en strukturerad process inom kommunen gällande arbetet med utvecklingsmedlen. I samband med den årliga överenskommelsen mellan SKR och staten anges inriktning för statsbidraget. Medlen rekvideras och en plan läggs för hur medlen ska fördelas det kommande året. Fördelningsplanen redovisas till nämnden. Kommunspecifika handlingsplaner tas inte fram men arbetet följs upp kontinuerligt under året. Då medlen ofta är kortsiktiga används rekviderade medel till att finansiera pågående projekt. Åtterredovisning av hur medlen har använts sker till SKR enligt framtagna riktlinjer för ekonomisk redovisning. Arbetsmarknads- och socialnämnden tar del av den ekonomiska uppföljningen.

5.1 Bedömning

Utifrån vad som framkommit i granskningen är vår bedömning att nämnden har en ändamålsenlig och strukturerad process i arbetet med hur stimulansmedel fördelas och används. Det bedöms positivt att nämnden följer upp hur verksamheten fortlöper och hur de ekonomiska medlen fördelas.

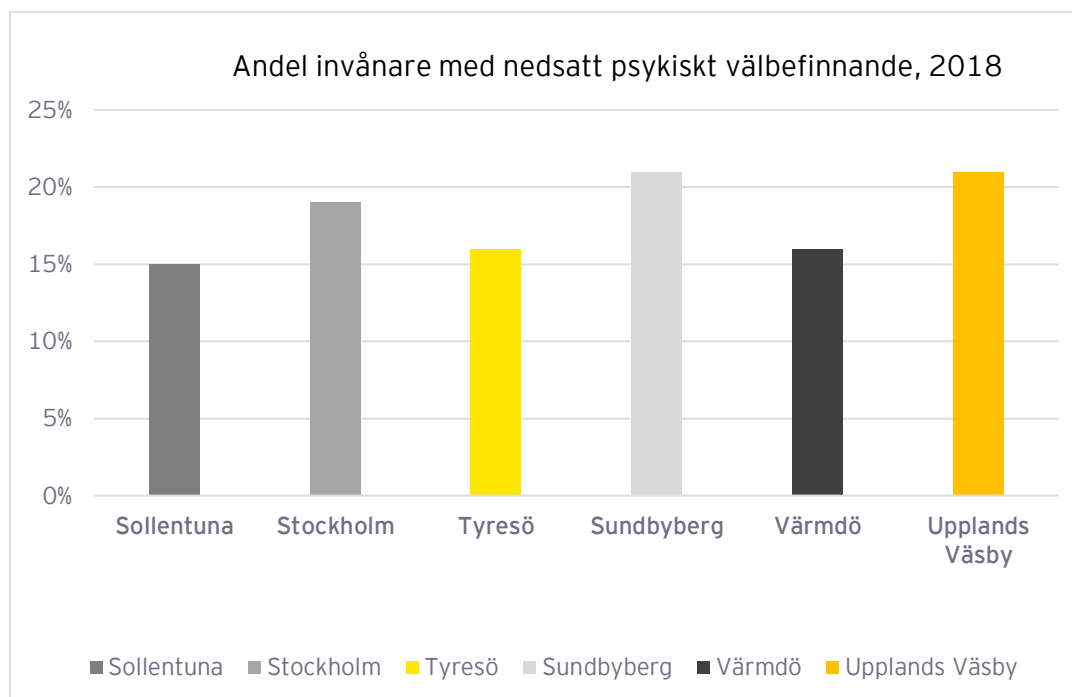
6. Tyresö jämfört med andra kommuner

Enligt arbetsmarknads- och socialförvaltningens riktlinjer för systematiskt kvalitetsarbete (DNR 2020/ASN0002) används kvalitetsindikator som tex Öppna jämförelser och Kommunens kvalitet i korthet (KKIK) samt brukarundersökningar för uppföljning av verksamhetens arbete. Utifrån ett antal indikatorer följs verksamhetens kvalitet upp och resultatet presenteras i jämförelse med andra kommuner.

6.1 Öppna jämförelser

Socialstyrelsen samlar årligen in och publicerar Öppna jämförelser inom socialtjänstens områden och kommunal hälso- och sjukvård. Enligt redovisningen av Öppna jämförelser 2020, IFO och socialpsykiatri (DNR 2020/ASN 0093) uppfyller enheterna inom arbetsmarknads- och socialnämnden 50 procent av kvalitetsindikatorerna. Redovisningen anger en sammanfattande analys över utvecklingsområden och till viss del jämförelse mot andra kommuner. Av intervjuerna framgår att resultaten i Öppna jämförelser är ett viktigt led för prioritering av resurser och säkerställa en ändamålsenlig verksamhet. Vi har även delgivits underlag från en målkonferens som förvaltningsledning och nämnden gemensamt deltog vid under år 2019 där underlag från Öppna jämförelser redovisades gällande bland annat psykisk ohälsa.

Den nationella folkhälsoenkäten, Hälsa på lika villkor, är en nationell undersökning om hälsa, levnadsvanor och livsvillkor som utgör underlag i Öppna Jämförelser gällande psykisk ohälsa. Syftet med undersökningen är att visa hur befolkningen mår och följa förändringar i hälsa över tid. Folkhälsomyndigheten står bakom undersökningen som genomförs vartannat år. Tabellen nedan visar resultat från Öppna jämförelser/Folkhälsoenkäten gällande *invånare 16-84 år med nedsatt psykiskt välbefinnande 2018, andel procent*. Tabellen jämför Tyresö kommuns resultat med utvalda kommuner i Stockholms län. *

*Kommunerna är med undantag för Stockholms kommun valda med hänsyn till Tyresö kommuns befolkningsmängd

6.2 Stockholmsenkäten

Tyresö kommun använder sig av Stockholmsenkäten för att följa upp ungas mående i årskurs 9 och år 2 på gymnasiet. Enkäten är till för att kartlägga och följa unga levnadsvillkor över tid och genomförs vartannat år. Unga besvarar frågor om bland annat tobak, alkohol, narkotika, brott och psykisk ohälsa. Stockholmsenkäten brukar ha relativt hög svarsfrekvens i jämförelse med liknande stora undersökningar, och i Tyresö var svarsfrekvensen 73 % år 2020.

Stockholmsenkäten (Index psykisk hälsa åk 2 gymnasiet):

	TOTALT	FLICKOR	POJKAR
Tyresö	55	61	47
Hela länet	55	62	47

Övergripande sammanfattning av 2020 års resultat:

- ▶ Flickor, oavsett studieår, uppger sig vara ledsna och deppiga i högre utsträckning än pojkar
- ▶ Tydlig könsskillnad när det gäller psykosomatiskt hälsa, där flickor i mycket högre utsträckning rapporterar sämre psykisk hälsa än pojkar
- ▶ Inom gruppen pojkar syns en långsamt ökande ohälsa över tid, oavsett studieår, om än på lägre nivåer än flickor

6.3 Kostnad

Granskningen visar att det på kommunal nivå inte görs beräkningar av vad den psykiska ohälsan kostar samhället. Granskningen visar dock att det på internationell och nationell nivå har genomförts ett antal utredningar i detta ärende. Vi har tagit del av ett delbetänkande som bland annat berör kostnaderna kring psykisk ohälsa. Delbetänkandet överlämnades år 2018 till socialdepartementet, *För att börja med något nytt måste man sluta med något gammalt - Förslag för en långsiktigt hållbar styrning inom området psykisk hälsa (SOU 2018:90)*. Utredningen konstaterar bland annat följande:

- ▶ År 2018 publicerade Europeiska Unionen (EU) och World Health Organization (WHO) en rapport som bl.a. behandlade utvecklingen av antalet personer med psykisk ohälsa i Europa. I denna beräknas den totala kostnaden för Sverige 2015 till 21,7 miljarder euro, närmare 5 procent av bruttonational-produkten (BNP). Direkta kostnader i hälso- och sjukvårdssystemet beräknades uppgå till 5,7 miljarder euro och direkta kostnader i socialförsäkringssystemet till 7,5 miljarder euro. De indirekta kostnaderna, främst kopplade till arbetsmarknaden, uppgick till 8,5 miljarder euro.
- ▶ 18 000 barn går inte till skolan i Sverige idag pga psykisk ohälsa

- ▶ 10 miljarder kronor har satsats på åtgärder mot psykisk ohälsa under tio år ändå har ohälsan ökat
- ▶ Mellan 2009 och 2018 har utgifterna för psykisk ohälsa i sjukförsäkringen mer än fördubblats
- ▶ Psykiatriska diagnoser står idag för 70% av kostnaderna för sjukfrånvaron

Utredningen resulterade i arbetet med stadsbidrag som kommuner kan söka för att aktivt arbeta med psykisk ohälsa, där Tyresö kommun som tidigare beskrivit rekviderar medel och arbetar i enlighet med uppdragen.

6.4 Bedömning

Av vad som framkommit i granskningen bedömer vi att nämnden arbetar aktivt och ändamålsenligt med resultat ur Öppna jämförelser. Vi har kunnat se hur resultaten av undersökningarna presenteras för nämnden och hur de används som styrmedel/indikatorer i nämndens och enheternas verksamhetsplaner och utgör underlag för verksamheternas kvalitetsutveckling.

Svar på revisionsfrågor

Delfråga	Svar
<p>▶ Hur är arbetet med psykisk ohälsa organiserat och hur sker den interna samordningen?</p>	<p>Arbetsmarknads- och socialförvaltningen organiserar arbetet med psykisk ohälsa i kommunen. Verksamheten som bedrivs inom förvaltningen syftar till att på olika sätt verka för ett ökat psykiskt välmående i kommunen. Socialpsykiatrin riktar insatser mot personer med tydligt definierbara sjukdomar såsom psykosjukdom och/eller neurologiska sjukdomar medan övriga enheter har en mer förebyggande roll. Den interna samordningen mellan enheterna sker dels i strukturerade forum på förvaltningsledningsnivå, men främst i den dagliga verksamheten och genom interna projekt.</p>
<p>▶ Vilka målsättningar finns vad gäller arbetet med psykisk ohälsa?</p>	<p>Kommunfullmäktiges strategiska mål <i>Tyresö är en kommun som skapar goda livsvillkor som förebygger ohälsa</i>, är det mål tydligast uttrycker inriktning för arbetet med psykisk ohälsa. Nämndmålen uttrycker inte explicit inriktningar för arbetet med psykisk ohälsa, men de intervjuade menar att samtliga antagna mål utgör grundförutsättningar för att såväl förebygga som att upptäcka och rikta insatser mot psykisk ohälsa.</p>
<p>▶ Tar kommunen initiativ till samverkan med externa aktörer i det förebyggande och stödjande arbetet? Finns det fastställda samverkansavtal och överenskommelser mellan kommunen och regionen?</p>	<p>Inom arbetsmarknads- och socialnämnden finns en rad samverkansforum med externa aktörer. Genom olika projekt med samordningsförbundet Östra Södertörn sker samverkan med externa aktörer såsom försäkringskassan, psykiatrin och arbetsförmedlingen.</p> <p>Samverkan sker enligt överenskommelse med Region Stockholms genom Hälso- och sjukvårdsförvaltningen och kommuner i Stockholms län. Ett samverkansavtal fastställer gemensamma utgångspunkter för samverkan när det gäller personer med psykisk sjukdom/funktionsnedsättning.</p> <p>Tyresö kommun ingår i en överenskommelse med BUS- Barn i behov av särskilt stöd och har fastställt en handlingsplan för 2019. Överenskommelsen innehåller riktlinjer för hur gemensamma utgångspunkter och samverkansrutiner för barn och ungdomar under 18 år ska utformas. Målgruppen utgörs av bland annat barn/unga med hög skolfrånvaro.</p>

<p>▶ Har nämnden säkerställt en avvägd bredd av olika typer av stöd- och behandlingsformer anpassade för personer med olika behov och förutsättningar?</p>	<p>Inom kommunen erbjuds en rad olika stöd- och behandlingsformer. Exempelvis erbjuder resursenheten finns en förebyggande och tidiga insatser för barn, unga och familjer. Ett brett tjänsteutbud har säkerställts gällande biståndsbedömda insatser inom resursenheten.</p> <p>Arbetsmarknadsenheten arbetar förebyggande för psykisk ohälsa genom att ge kommuninvånare som är eller riskerar att bli arbetslösa stöd. Enheten arbetar i nära samarbete med integrationssenheten i syfte att arbeta för ett mer integrerat samhälle genom att underlätta för flyktingar, nyanlända och personer med funktionsnedsättningar att etablera sig på arbetsmarknaden.</p> <p>Granskningen visar att det saknas en tydlighet i arbetet med äldres psykiska ohälsa. Dessutom behövs en målgruppsanalys inom socialpsykiatri prioriteras då det idag finns risk för att personer hamnar mellan stolarna. En otydlighet i ansvarsfördelningen för personer som är eller riskerar att bli bostadslösa har identifierats.</p>
<p>▶ Finns samordnade förebyggande insatser för barn och unga samt för vuxna?</p>	<p>Resursenhetens verksamhet erbjuder en rad förebyggande och tidiga insatser mot barn och unga samt familjer. Arbetsmarknadsenhetens Vuxteam, resursrådet, Ung i Tyresö, Mia-projektet och Sam-Ma-projektet är exempel på samordnade förebyggande insatser för barn, unga och vuxna.</p>
<p>▶ Har kommunen en handlingsplan för detta arbete och hur utnyttjas nationella resurser som SKR och statsbidrag?</p>	<p>Granskningen visar att den verksamhet som bedrivs inom arbetsmarknads- och socialförvaltningen bidrar till en minskad psykisk ohälsa, antingen direkt eller indirekt. Det finns ingen specifik handlingsplan för detta, men nämndplan och enhetsplaner uttalar inriktningen för arbetet inom förvaltningen.</p> <p>De stimulansmedlen som kan sökas utifrån överenskommelsen mellan staten och SKR används utifrån de områden som framgår i överenskommelsen. För år 2020 har medlen bland annat använts till brukarmedverkan, suicidprevention och mer sammanhållen vård. Kommunspecifika medel har riktats till insatser för skolfrånvaro, ABC-utbildning (alla barn i centrum), ungdomsbehandling inom MiniMaria samt coach och vägledning till gymnasieelever</p>
<p>▶ Följer arbetsmarknads- och socialnämnden upp arbetet med psykisk ohälsa?</p>	<p>Nämnden följer upp arbetet som bedrivs inom förvaltningen genom månadsrapporter, tertialredovisningar samt verksamhetsberättelser. Nämnden återredovisas även resultaten från öppna jämförelser där resultatet från folkhälsoenkäten utgör en del. Dessutom återredovisas förvaltningens arbete utifrån de statliga stimulansmedlen.</p>

<p>▶ Hur är den psykiska ohälsan i Tyresö jämfört med andra jämförbara kommuner, och finns det beräkningar av vad den psykiska ohälsan kostar samhället?</p>	<p>Resultat avseende psykisk ohälsa i Tyresö presenteras bland annat Öppna jämförelse, Folkhälsoenkäten samt Stockholmsnekäten. Resultaten visar att Tyresö ligger förhållandevis i linje med riket i övrigt. Gällande folkhälsoenkätens resultat påvisas en något bättre resultat än för landet i övrigt.</p> <p>Av vad som framkommer i granskningen finns inga beräkningar av vad den psykiska ohälsan kostar samhället. Enligt en internationell studie, är kostnaden för psykisk ohälsa i Sverige ca 5 % av BNP.</p>
--	---

4 november 2020

Anders Hellqvist
 Certifierad kommunal
 yrkesrevisor
 EY

Caroline Trowald
 Verksamhetsrevisor
 EY

Nina Högberg
 Kvalitetssäkrare
 EY

Bilaga 1: Källförteckning

Intervjuade funktioner:

- ▶ Förvaltningschef
- ▶ Biträdande förvaltningschef
- ▶ Enhetschef arbetsmarknadsenheten
- ▶ Enhetschef resursenheten
- ▶ Enhetschef socialpsykiatri
- ▶ Personligt ombud
- ▶ Ett antal utredare vid kommunstyrelsens förvaltning

Dokument:

- ▶ Kommunplan med budget
- ▶ Arbetsmarknads- och socialnämnden
 - Reglemente
 - Nämndplan
- ▶ Verksamhetsplan
 - Arbetsmarknadsenheten
 - Resursenheten
- ▶ Verksamhetsberättelse
- ▶ Delårsrapport 1 2019
- ▶ Delårsrapport 2 2020
- ▶ Delårsuppföljning tertial kvartal 1 och 2 2020
- ▶ Tyresö kommunsammanträde Dnr 2019/KS 0286 10 §162
- ▶ Riktlinjer för handläggning av barn- och ungdomsärenden inom individ- och familjeomsorgen Dnr 2019/ASN 0099
- ▶ Uppgiftsbeskrivning personligt ombud
- ▶ Uppdragsbeskrivning bostadslöshet
- ▶ Riktlinjer systematiskt kvalitetsarbete
- ▶ Riktlinjer samt utkast för riktlinjer inom socialpsykiatri
- ▶ Länsövergripande utvecklingsarbete BUS
- ▶ Lokal överenskommelse BUS Tyresö
- ▶ Lägesrapport psykisk ohälsa Folkhälsomyndigheten
- ▶ Presentation fördelning av stimulansmedel psykisk ohälsa
- ▶ Länsöversämsam satsning suicidprevention
- ▶ Överenskommelse mellan
 - Samordningsförbundet Vuxteam och resursrådet Tyresö
 - Samordningsförbundet och Ung i Tyresö
 - SKR och stat psykisk ohälsa
 - Region och stat psykisk ohälsa